

പതിനാലാം കേരള നിയമസഭ

പതിനാലാം സമ്മേളനം

നക്ഷത്രചിഹ്നമിടാത്ത
ചോദ്യം നമ്പർ: 1496.

05-02-2019 ൽ മറുപടിയ്ക്ക്

നെൽകൃഷിയുടെ പുരോഗതിയും വ്യാപനത്തിനുമായി പദ്ധതികൾ

ചോദ്യം

ശ്രീ.ജി.എസ്.ജയലാൽ

മറുപടി

ശ്രീ. വി.എസ്. സുനിൽകുമാർ
(കൃഷി വകുപ്പ് മന്ത്രി)

<p>(എ) നെൽകൃഷിയുടെ പുരോഗതിയും വ്യാപനത്തിനുമായി നടപ്പിലാക്കിവരുന്ന പദ്ധതികൾ എന്തെല്ലാമെന്ന് വിശദമാക്കാമോ;</p>	<p>(എ) സംസ്ഥാന സർക്കാർ നടപ്പിലാക്കുന്ന നെൽകൃഷി വികസന പദ്ധതിയാണ് സംസ്ഥാനത്തെ നെൽകൃഷിയുടെ വിസ്തീർണ്ണത്തിലും ഉല്പാദനത്തിലും വർദ്ധനവുണ്ടാക്കുന്നതിൽ സുപ്രധാന പങ്ക് വഹിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഇതിനു പുറമെ കേന്ദ്ര സർക്കാർ നടപ്പാക്കുന്ന ദേശീയ ഭക്ഷ്യ സുരക്ഷാ പദ്ധതി, RAD NMSA, പ്രധാനമന്ത്രി കൃഷി സിഞ്ചായ് യോജന, ആർ. കെ. വി. വൈ. എന്ന് പദ്ധതികളും സംസ്ഥാനത്തെ നെൽകൃഷിയുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കായി നടപ്പാക്കുന്നു. വിശദാംശങ്ങൾ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.</p> <p>എ) സംസ്ഥാനാവിഷ്കൃത പദ്ധതി - നെൽകൃഷി വികസന പദ്ധതി</p> <p>ഈ പദ്ധതിയുടെ ഘടകങ്ങൾ ചുവടെ പറയും പ്രകാരമാണ്.</p> <p>സുസ്ഥിര നെൽകൃഷി</p> <p>2018-19 സാമ്പത്തിക വർഷം സമഗ്ര നെൽകൃഷി വികസന പദ്ധതി (സുസ്ഥിര നെൽകൃഷി വികസനം) പ്രകാരം ഹെക്ടറൊന്നിന് ഉൽപ്പാദനോപാധികളുടെ ചെലവിനായി 5500/- രൂപ സബ്സിഡി നിരക്കിൽ 6000 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തി പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. നടപ്പ് സാമ്പത്തികവർഷം 1.98 ലക്ഷം ഹെക്ടർ സ്ഥലത്ത് സുസ്ഥിര നെൽകൃഷി വികസനം നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.</p> <p>നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസികൾക്കുള്ള ഫണ്ട്</p> <p>നെൽകൃഷി അഭിമുഖീകരിക്കുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾക്ക് പരിഹാരം കാണുന്നതിനായി 10 നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസികൾക്കായി 150 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തി പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കുന്നു.</p> <p>(ഓണാട്ടുകര വികസന ഏജൻസി, തുറവൂർ കരിനില വികസന ഏജൻസി, പുറക്കാട് നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസി, കട്ടനാട് നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസി, തൃശ്ശൂർ-പൊന്നാനി കോൾ വികസന ഏജൻസി, കൈപ്പാട് നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസി, പാലക്കാട് നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസി, വയനാട് നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസി, പൊക്കാളി നെൽകൃഷി വികസന ഏജൻസി, വൈക്കം കരിനില വികസന ഏജൻസി).</p>
--	---

സവിശേഷ നെല്ലിനങ്ങളുടെ കൃഷിക്കുള്ള പ്രോൽസാഹനം

സവിശേഷ നെല്ലിനങ്ങളുടെ (പൊക്കാളി, ഞവര, ജീരകശാല & ഗന്ധകശാല, രക്തശാലി, ബസ്മതി) വികസനത്തിനായി ഹെക്ടറിന് 10000/- രൂപ സബ്സിഡി നിരക്കിൽ 800 ഹെക്ടറിന് (ആലപ്പുഴ, ഇടുക്കി, തൃശ്ശൂർ, എറണാകുളം, പാലക്കാട്, മലപ്പുറം, വയനാട്, കണ്ണൂർ) 80 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തി പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കുന്നു.

പാടശേഖരസമിതികളുടെ പ്രവർത്തന ചെലവിനായുള്ള പദ്ധതി

പാടശേഖരസമിതികളുടെ പ്രവർത്തന ചെലവിനായി ഹെക്ടറിന് 360 രൂപ ക്രമത്തിൽ 300 ലക്ഷം രൂപ 83333.33 ഹെക്ടർ പ്രദേശത്തേക്ക് പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കുന്നു.

കരനെൽകൃഷി വികസനം

സംസ്ഥാനത്ത് കരനെൽകൃഷി പ്രോൽസാഹിപ്പിക്കുന്നതിനായി 2683.82 ഹെക്ടർ സ്ഥലത്ത് ഹെക്ടറിന് 13600/- രൂപ സബ്സിഡി നൽകുന്നതിനും കരനെൽകൃഷി പാടശേഖര സമിതി രജിസ്ട്രേഷനുമായി ആകെ 375 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിരിക്കുന്നു.

തരിശുനില കൃഷി

നെൽകൃഷിയിലേക്ക് മുഴുവൻ തരിശുനിലങ്ങളെയും മടക്കി കൊണ്ട് വരുന്നതിനു വേണ്ടി തരിശുനില കൃഷിക്ക് കർഷകനും ഭൂവുടമകൾക്കും സഹായധനമായി ഹെക്ടറൊന്നിനു ഒന്നാം വർഷത്തെ കൃഷിക്ക് 30000 രൂപയും രണ്ടാം വർഷം 7000 രൂപയും മൂന്നാം വർഷം 4500/- രൂപയും നൽകുന്നു. ഈയിനത്തിൽ 1200 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. നടപ്പ് സാമ്പത്തിക വർഷം 2878 ഹെക്ടർ തരിശുനിലത്തിൽ പുതുതായി നെൽകൃഷി പ്രാവർത്തികമാക്കുവാനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഒരുപ്പ കൃഷി ഇരുപ്പ കൃഷിയാക്കൽ

ഒരുപ്പ കൃഷി ഇരുപ്പ കൃഷി ആക്കുന്നതിനായി ഹെക്ടറൊന്നിനു 10000 രൂപ നിരക്കിൽ 1600 ഹെക്ടറിന് ധനസഹായം നൽകുന്നു. ഇതിനായി നടപ്പ് സാമ്പത്തിക വർഷം 160 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

പദ്ധതിയധിഷ്ഠിത ധനസഹായം

നഗര പ്രദേശങ്ങളിലും വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളിലും മറ്റും നെൽ കൃഷി ചെയ്യുന്നതിന് പദ്ധതിയധിഷ്ഠിതമായി ധനസഹായം നൽകുന്നുണ്ട്. ആയതിലേക്കായി 100 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

ന്യൂതന ആശയങ്ങൾ നടപ്പാക്കുന്നതിന് ധനസഹായം

2016 ആഗസ്റ്റ് 17(ചിങ്ങം 1) മുതൽ 2017 ആഗസ്റ്റ് 17(ചിങ്ങം 1)വരെ നെൽ വർഷമായി ആചരിച്ചിരുന്നു. നെല്ലുത്പാദനം, നെൽകൃഷിയും വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളും, നെൽകൃഷിയും തൊഴിലും, നെൽകൃഷിയും യുവജനവും, നെൽകൃഷിയിലെ നൂതന വിദ്യകൾ, നെൽകൃഷിയും പരിസ്ഥിതിയും, സംസ്കരണവും വിപണനവും, നെൽകൃഷിയും വിനോദസഞ്ചാരവും, നെൽകൃഷിയും കായിക മേഖലയും, നെൽകൃഷിയും ആയുർവേദവും,

നെൽകൃഷി മേഖലയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കലയും സംസ്കാരവും എന്നീ മേഖലകൾക്ക് മുൻതൂക്കം കൊടുത്തുകൊണ്ട് പദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കുകയാണ് ഈ ഘടകത്തിന്റെ പ്രധാന ലക്ഷ്യം. ആയതിലേക്ക് നടപ്പ് സാമ്പത്തിക വർഷം 100 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

ഇതുകൂടാതെ നെൽകൃഷിക്ക് അനുകൂല സാഹചര്യമുള്ളതും ഉല്പാദന വർദ്ധനവിനു സാധ്യതയുള്ളതുമായ പ്രദേശങ്ങളായ കട്ടനാട്, കോൾ, ഓണാട്ടുകര, പൊക്കാളി, പാലക്കാട്, വയനാട്, കായ്പാട് എന്നീ പ്രദേശങ്ങൾ കേന്ദ്രീകരിച്ച് പ്രത്യേക കാർഷിക മേഖല (Special Agricultural Zone) ആയി പ്രഖ്യാപിച്ച് അതിൽപ്പെടുത്തി പ്രാദേശികാടിസ്ഥാനത്തിൽ നെൽകൃഷിയുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കായുള്ള അടിസ്ഥാനസൗകര്യ വികസന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും പ്രത്യേക ഇടപെടലുകൾക്കും ഭരണാനുമതി നൽകുകയും പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

ഇത് കൂടാതെ നെൽകൃഷിയെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനായി താഴെ പറയുന്ന നോൺ പ്ലാൻ (NP) പദ്ധതികളും നടപ്പിലാക്കിവരുന്നു.

നെൽകൃഷിക്ക് ഉല്പാദന ബോണസ് (നോൺ പ്ലാൻ)

നെൽ കർഷകർക്ക് ഉൽപാദന ബോണസായി ഹെക്ടറിന് 1000 രൂപ നൽകി പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. ഇതിനായി നടപ്പ് സാമ്പത്തിക വർഷം 1364.5 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

കാർഷിക സൗജന്യ വൈദ്യുതി പദ്ധതി (നോൺ പ്ലാൻ)

നെൽകൃഷിക്ക് ഭൂപരിധിയില്ലാതെയും മറ്റു വിളകൾക്ക് 2 ഹെക്ടർ വരെയും ജലസേചനത്തിനായി സൗജന്യ വൈദ്യുതി അനുവദിക്കുന്നു. ഈ പദ്ധതിക്കായി നടപ്പ് സാമ്പത്തിക വർഷം 3500 ലക്ഷം രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

ബി) കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതികൾ

നെൽകൃഷിയുടെ വികസനത്തിനായി കേന്ദ്ര സർക്കാർ സഹായത്തോടെ ദേശീയ ഭക്ഷ്യ സുരക്ഷ പദ്ധതി, RAD-NMSA, പ്രധാനമന്ത്രി കൃഷി സിഞ്ചായ് യോജന, ആർ കെ വി വൈ എന്നീ പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു.

1. ദേശീയ ഭക്ഷ്യ സുരക്ഷ പദ്ധതി ഇത് പാലക്കാട് ജില്ലയിൽ നടപ്പിലാക്കുന്നു. 60% കേന്ദ്ര വിഹിതവും 40% സംസ്ഥാന വിഹിതവും ചേർത്താണ് പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കുന്നത്. പ്രദർശനത്തോട്ടങ്ങൾ സംഘടിപ്പിക്കുക, ഗുണമേന്മയുള്ള വിത്ത് വിതരണം, മണ്ണ് സംരക്ഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ, സൂക്ഷ്മ മൂലകങ്ങളുടെ പ്രയോഗം, സസ്യ സംരക്ഷണം, കാർഷിക യന്ത്രവൽക്കരണം, ഗ്രൂപ്പടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള പ്രാദേശിക സംരംഭ പ്രവർത്തനങ്ങൾ എന്നിവയ്ക്കാണ് പദ്ധതി പ്രകാരമുള്ള അനുകൂല്യം നൽകുന്നത്.

2. RAD-NMSA തൃശ്ശൂർ, കണ്ണൂർ, വയനാട് ജില്ലകളിൽ നെല്ല് അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള കൃഷി സമ്പ്രദായത്തിനു ഹെക്ടറിനായി 50% സബ്സിഡി (പരമാവധി 10000/- രൂപ) നൽകുന്നു. ജലസേചന ഉപകരണങ്ങൾ വാങ്ങിക്കുന്നതിനും മണ്ണിലെ അമ്ലത പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള പരിപോഷണ

വസ്തുക്കളുടെ പ്രയോഗത്തിനും, മണ്ണ് ജല സംരക്ഷണത്തിനും 50% സബ്സിഡി നിരക്കിൽ ധനസഹായം നൽകുന്നു.

3. പ്രധാനമന്ത്രി കൃഷി സീഞ്ചായ് യോജന പ്രകാരം നെൽകൃഷിക്ക് ജല ലഭ്യത ഉറപ്പ് വരുത്തുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടപ്പാക്കുന്നു. ജലസ്രോതസ്സുകളുടെ സംരക്ഷണവും ആവശ്യാധിഷ്ഠിതമായ ഉപയോഗത്തിനും ഊന്നൽ നൽകുന്നു.

4. ആർ കെ വി വൈ പദ്ധതിയിലെ 'Productivity Improvement of Paddy in Kerala' എന്ന ഘടകത്തിനായി നടപ്പ് സാമ്പത്തിക വർഷം 4500 ലക്ഷം രൂപയ്ക്കുള്ള ഭരണാനുമതി നൽകിയിട്ടുണ്ട്. അത്യുല്പാദനശേഷിയുള്ള നെൽവിത്തിനും, കമ്മായ വസ്തുക്കളുടെയും സൂക്ഷ്മ മൂലകവളങ്ങളുടെയും ഉപയോഗത്തിനും, സംയോജിത കീട നിയന്ത്രണത്തിനും, കാർഷിക യന്ത്രവൽകരണത്തിനും ദേശീയ ഭക്ഷ്യസുരക്ഷ പദ്ധതിയുടെ മാനദണ്ഡങ്ങൾക്കനുസൃതമായി ഹെക്ടറൊന്നിനു 4500/- രൂപ ധനസഹായം നൽകുന്നു.

(ബി) നെൽകർഷകരുടെയും കർഷക തൊഴിലാളികളുടെയും ക്ഷേമത്തിനായി കൃഷി വകുപ്പ് എന്തെല്ലാം പദ്ധതികളാണ് നടപ്പിലാക്കി വരുന്നത്; വ്യക്തമാക്കാമോ;

(ബി) സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ കർഷക പെൻഷൻ പദ്ധതി പ്രകാരം 60 വയസ്സ് പൂർത്തിയായ കർഷകർക്ക് 1100/- രൂപ പ്രതിമാസ പെൻഷൻ അനുവദിക്കുന്നു.

തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളിലൂടെ കർഷക തൊഴിലാളി പെൻഷൻ നൽകി വരുന്നു. കർഷക തൊഴിലാളികൾക്ക് ഇൻഷുറൻസ് പരിരക്ഷയും നൽകിവരുന്നു.

കേരള സംസ്ഥാനത്ത് കാർഷികവൃത്തിയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കർഷകരുടെ ക്ഷേമകാര്യ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി കേരള കർഷക ക്ഷേമനിധി രൂപീകരിക്കുന്നതിനു സർക്കാർ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ഇതിനുള്ള ബില്ല് കേരള നിയമസഭയിൽ അവതരിപ്പിച്ചു.

(സി) ജൈവ കീടനാശിനികളുടെയും ജൈവ വളങ്ങളുടെയും നിർമ്മാണവും ഉപയോഗവും സംബന്ധിച്ച് നെൽ കർഷകർക്ക് മതിയായ അറിവ് നൽകുന്നതിന് നിലവിൽ എന്തെല്ലാം മാർഗ്ഗങ്ങളാണ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് വ്യക്തമാക്കാമോ;

(സി) ജൈവ കീട രോഗ നിയന്ത്രണ ഉപാധികളുടെ ഉപയോഗത്തിലൂടെ വിഷാംശംമില്ലാത്ത ഭക്ഷ്യവിളകൾ ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ച് കർഷകരിൽ അവബോധം സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനായി പരിശീലനങ്ങൾ, ശില്പശാലകൾ, സെമിനാറുകൾ, ബോധവൽകരണ ക്ലാസ്സുകൾ എന്നിവ നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. വിള ആരോഗ്യ പരിപാലന പദ്ധതിയിൻ കീഴിൽ ആരംഭിച്ചിട്ടുള്ള പ്ലാന്റ് ഹെൽത്ത് ക്ലിനിക്കുകൾ മുഖേന സത്തുലിത വള പ്രയോഗം, സംയോജിത കീട രോഗ നിയന്ത്രണം, മറ്റ് ജൈവ നിയന്ത്രണ മാർഗ്ഗങ്ങൾ എന്നിവ സംബന്ധിച്ച് നിർദ്ദേശങ്ങൾ കർഷകർക്ക് നൽകുന്നു. കൃഷി വകുപ്പ് നടപ്പിലാക്കുന്ന വിവിധ പദ്ധതികൾ മുഖേന ജൈവകീട രോഗ നിയന്ത്രണ ഉപാധികൾ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രോത്സാഹനവും സഹായവും കർഷകർക്ക് നൽകുന്നുണ്ട്. ഇവ കർഷകരുടെ കൃഷിയിടങ്ങളിൽ തന്നെ ഉത്പാദിപ്പിച്ച് ഉപയോഗിക്കുന്നതിനു ആവശ്യമായ സാങ്കേതിക സഹായങ്ങളും വിവിധ പദ്ധതികളിലൂടെ നൽകുന്നുണ്ട്.

കട്ടനാട് മേഖലയിൽ ജൈവരീതിയിലുള്ള കീട രോഗ

		<p>നിയന്ത്രണമാർഗ്ഗങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ സഹായങ്ങൾ കൃഷിവകുപ്പിന്റെ കീഴിൽ മകൊമ്പിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന കേരള സെന്റർ ഫോർ പെസ്റ്റ് മാനേജ്മെന്റ് നൽകുന്നുണ്ട്.</p>
<p>(ഡി) നെല്ലുല്പാദന രംഗത്ത് രാസവളങ്ങളുടെയും രാസകീടനാശിനികളുടെയും ഉപയോഗം സംബന്ധിച്ച് കൃഷി വകുപ്പിന്റെ നിലപാട് എന്താണെന്ന് അറിയിക്കാമോ?</p>	<p>(ഡി)</p>	<p>കേരള സംസ്ഥാന ജൈവകാർഷിക നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ ഭാഗമായി, രാസകീടനാശിനികളുടെയും, രാസവളങ്ങളുടെയും ഉപയോഗം ഘട്ടംഘട്ടമായി കുറച്ചു കൊണ്ട് വന്ന് ജൈവ കീടനാശിനികളും, ജൈവനിയന്ത്രണോപാധികളുടെയും ഉപയോഗം വ്യാപകമാക്കുക എന്നതാണ് കൃഷിവകുപ്പിന്റെ നിലപാട്.</p> <p>കൃഷിവകുപ്പിന്റെ കീഴിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന വിവിധ സ്ഥാപനങ്ങൾ മുഖേന ജൈവകീടനാശിനികൾ ഉത്പാദിപ്പിച്ച് കർഷകരുടെ ആവശ്യത്തിനായി നൽകിവരുന്നുണ്ട്. കൃഷിവകുപ്പിന്റെ കീഴിൽ മണ്ണുത്തിയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്റ്റേറ്റ് ബയോകൺട്രോൾ ലാബ് മുഖേന കീട രോഗ നിയന്ത്രണത്തിനാവശ്യമായ ഉപാധികളായ ട്രൈകോ ഡർമ, സൂഡോമോണസ്, വെർട്ടിസീലിയം, ബ്യൂവേറിയ തുടങ്ങിയവയും പരാദ പ്രാണികളുടെയടക്കം കാര്യങ്ങൾ ഉത്പാദിപ്പിച്ച് കർഷകർക്ക് നൽകുന്നു. വിവിധ ജില്ലകളിലെ 9 പാരസൈറ്റ് ബ്രീഡിംഗ് സ്റ്റേഷനുകൾ വഴി ജൈവകീടരോഗ നിയന്ത്രണ ഉപാധികൾ ഉത്പാദിപ്പിച്ച് വിതരണം ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ഇതിന് പുറമെ പാരസൈറ്റ് ബ്രീഡിംഗ് സ്റ്റേഷനുകൾ വഴി പരാദ പ്രാണികളെയും, ഫിറമോൺ കെണികളും തയ്യാറാക്കി കർഷകർക്ക് നൽകി വരുന്നു. മകൊമ്പിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന KCPM ജൈവനിയന്ത്രണോപാധികൾക്ക് പുറമെ വിവിധ ജൈവകീടനാശിനികളും ഉത്പാദിപ്പിച്ച് വിതരണം ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ജൈവകീടരോഗ നിയന്ത്രണ മാർഗ്ഗങ്ങൾ കൂടുതൽ കാര്യക്ഷമമാക്കുന്നതിനും ജൈവ നിയന്ത്രണോപാധികളുടെ ഉത്പാദനം വർദ്ധിപ്പിച്ച് കർഷകർക്ക് വിതരണം ചെയ്യുന്നതിന്റെയും ഭാഗമായി സംസ്ഥാന ബയോകൺട്രോൾ ലാബിന്റെയും KCPM ന്റെയും പ്രവർത്തനം വിപുലീകരിക്കുവാൻ നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.</p>

 സെക്ഷൻ ഓഫീസർ